

Vadlīnijas Latvijas Nacionālajam akreditācijas birojam, veicot inspekcijas institūciju, kuras inspektori pārbaudīs pārdoto lietderīgo vai efektīvi izlietoto siltumenerģiju, akreditāciju saskaņā ar standartu LVS EN ISO/IEC 17020:2012 „Atbilstības novērtēšana. Prasības dažāda veida institūcijām, kas veic inspekciju”

Rīga, 2013. gada 14. jūnijs

Saturs

1. Ievads	3
1.1. Mērķis	3
1.2. Izmantojamie tiesību akti	3
1.3. Situācijas īss raksturojums	4
2. Obligātās prasības	4
2.1. Akreditējamā inspekcijas institūcija	4
2.1.1. Nosacījumi inspekcijas institūcijai	4
2.1.2. Kompetences prasības inspektoram	4
2.2. Prasības stacijas iekārtu inspekcijai	5
2.2.1. Izejvielas	6
2.3. Prasības stacijas dokumentu (t.sk grāmatvedības) inspekcijai	7
2.3.1. Izskatāmie dokumenti	7
2.3.2. Aprēķinu veikšana	7
2.4. Inspekciju periodiskums	8
3. Inspekcijas atskaite	8

1. Ievads

1.1. Mērķis

Vadlīniju mērķis – nodrošināt inspekcijas institūciju akreditēšanu saskaņā prasībām, kas iekļautas Ministru kabineta 2009. gada 10. marta noteikumos Nr.221 „Noteikumi par elektroenerģijas ražošanu un cenu noteikšanu, ražojot elektroenerģiju koģenerācijā” (turpmāk – MK noteikumi Nr.221) un Ministru kabineta 2010. gada 16. marta noteikumos Nr.262 „Noteikumi par elektroenerģijas ražošanu, izmantojot atjaunojamus energoresursus, un cenu noteikšanas kārtību” (turpmāk – MK noteikumi Nr.262), vienlaikus, ievērojot standarta LVS EN ISO/IEC 17020:2012 „Atbilstības novērtēšana. Prasības dažāda veida institūcijām, kas veic inspekciju” kritērijus.

MK noteikumos Nr.221 un MK noteikumos Nr.262 pielietotie termini šo Vadlīniju ietvarā tiek saprasti šādi:

- 1) „auditors” - „inspektors”;
- 2) „akreditēts auditors” – „inspekcijas institūcija”;
- 2) „auditēšanas process” - „inspicēšanas process”;
- 3) „koģenerācijas elektrostacija” vai „elektrostacija, kurā elektroenerģiju ražo, izmantojot atjaunojamus energoresursus” – „stacija”.

Vadlīnijās tiek aprakstītas prasības inspicējamai institūcijai, kā arī inspektoram veicamie pienākumi, lai pārbaudītu komersantu gada pārskatos par staciju darbību sniegto informāciju un datus (par kurināmā izlietojumu stacijas darbībai, iekārtā saražoto un lietotājiem pārdoto lietderīgo siltumenerģiju, u.c.).

Vadlīnijās arī iekļautas rekomendācijas inspicēšanas procesam, kā arī prasības inspicēšanas institūcijas kompetences prasībām un akreditēšanas nosacījumiem.

1.2. Izmantojamie tiesību akti

- Enerģētikas likums;
- Elektroenerģijas tirgus likums;
- MK noteikumi Nr.262;
- Ministru kabineta 2012.gada 28.augusta noteikumi Nr.606 „Grozījumi Ministru kabineta 2010.gada 16.marta noteikumos Nr.262 „Noteikumi par elektroenerģijas ražošanu, izmantojot atjaunojamus energoresursus, un cenu noteikšanas kārtību””;
- MK noteikumi Nr.221;
- Ministru kabineta 2012.gada 28.augusta noteikumi Nr.604 „Grozījumi Ministru kabineta 2009. gada 10. marta noteikumos Nr.221 „Noteikumi par elektroenerģijas ražošanu un cenu noteikšanu, ražojot elektroenerģiju koģenerācijā””;
- Ministru kabineta 2008. gada 21. oktobra noteikumi Nr.876 „Siltumenerģijas piegādes un lietošanas noteikumi”;
- Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas 2010. gada 11. jūnija lēmums Nr.1/10 „Koģenerācijas tarifu aprēķināšanas metodika”;
- Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas 2010. gada 14. aprīļa lēmums Nr.1/7 „Siltumenerģijas apgādes pakalpojumu tarifu aprēķināšanas metodika”;
- Standarts LVS EN ISO/IEC 17020:2012 „Atbilstības novērtēšana. Prasības dažāda veida institūcijām, kas veic inspekciju”.
- MK noteikumu Nr.1059 „Noteikumi par atbilstības novērtēšanas institūciju novērtēšanu, akreditāciju un uzraudzību”

1.3. Situācijas iss raksturojums

MK noteikumos Nr.221 un MK noteikumos Nr.262 ir ieviesti papildu kontroles mehānismi arī komersantiem, kas jau saņēmuši tiesības pārdot stacijā saražoto elektroenerģiju obligātā iepirkuma ietvaros vai tiesības saņemt maksu par stacijā uzstādīto elektrisko jaudu un ir uzsākuši elektroenerģijas ražošanu un pārdošanu.

MK noteikumos Nr.221 un MK noteikumos Nr.262 (ar 2012. gada 28. augusta grozījumiem) ieviesta prasība, ka komersanta līdz 1. martam iesniegtā gada pārskatā iekļautos datus par katras komersanta īpašumā esošas stacijas darbību sniegtos datus par pārdoto lietderīgo vai efektīvi izmantoto siltumenerģiju apstiprina inspektors.

Tiesiskais regulējums

1. MK noteikumu Nr.221 40. un 40.¹ punkts;
2. MK noteikumu Nr.262 60. un 60.³ punkts.

2. Obligātās prasības

Vadlīniju 2. nodaļā aprakstītas rekomendācijas Latvijas Nacionālajam akreditācijas birojam, veicot inspekcijas institūciju, kas pārbaudīs pārdoto lietderīgo vai efektīvi izlietoto siltumenerģiju, akreditāciju un, apstiprinot inspicēšanas procesu.

2.1. Akreditējamā inspekcijas institūcija

Akreditācijas pieteikumi tiks pieņemti tikai no A tipa inspekcijas institūcijām, kuru neietekmējamības un neatkarības kritēriji noteikti atbilstoši LVS EN ISO/IEC 17020:2012 standarta prasībām.

2.1.1. Nosacījumi inspekcijas institūcijai

Inspekcijas institūcija nodrošina, ka tā un tās personāls nav ieinteresēts kādas trešās personas labā un, ka pašlaik nesniedz ne juridiska, ne ekonomiska rakstura pakalpojumus trešajai personai, kas ir saistīti ar labuma gūšanu saistībā ar elektrības ražošanu no atjaunojamiem resursiem un efektīvā koģenerācijā (nedarbojas tāda uzņēmuma labā un nesniedz konsultācijas tam uzņēmumam, kas saņēmis tiesības pārdot elektroenerģiju obligātā iepirkuma ietvaros vai saņemt garantētu maksu par stacijā uzstādīto jaudu saskaņā ar Elektroenerģijas tirgus likuma 28, 28.¹, 29., 29.¹ pantu un attiecīgās tiesības ir spēkā).

2.1.2. Kompetences prasības inspektoram

Inspicēšanas institūcijas nodarbinātajiem darbiniekiem (inspektoriem) savas kompetences nodrošinājumam nepieciešams uzrādīt sekojošo:

- Augstāko izglītību enerģētikā, vides pārvaldībā, ekonomikā vai vadības zinībās apliecināšu dokumentu un praktisko darba pieredzi.
- Inspektors/-i spēj demonstrēt, ka pārzina enerģētikas jomu (t.sk. elektroenerģijas un siltumenerģijas tehnoloģiskos procesus), grāmatvedības uzskaites procesus, datu analīzes metodes, kā arī apliecina kompetenci verificēšanas vai inspicēšanas procedūrās.

2.2. Prasības stacijas iekārtu inspekcijai

Inspekcijas institūcijai jāveic pārbaudes, kas ļautu identificēt iespējamu negodprātīgu rīcību vismaz sekojošās augsta riska jomās:

- A. Stacijās koģenerācijas režīmā izmantotā kurināmā sastāvs, apjoms un kvalitāte;
- B. Elektroenerģijas un siltumenerģijas pašpatēriņa apjoms;
- C. Koģenerācijas iekārtas darba stundu skaits gadā;
- D. Lietotājiem nodotais/pārdotais lietderīgās vai efektīvi izlietotās siltumenerģijas apjoms;
- E. Koģenerācijas iekārtā izmantotās informācijas sistēmas drošība (ja tāda ir ieviesta).

Stacijas tehnisko iekārtu (sastāvdaļu) atbilstības pārbaude:

Siltumenerģija

A. Siltumenerģijas skaitītāji, saražotās siltumenerģijas mērīšana un uzskaitē:

Inspekcijas institūcijai jāpārbauda visu iekārtas shēmā norādīto un pielietoto siltumenerģijas skaitītāju izvietojums, to verifikācijas statuss, skaitītāja stāvoklis un rādījumi inspekcijas brīdī, kā arī jāpārbauda operatīvo pierakstu esamība par saražoto siltumenerģiju no 1. janvāra līdz 31. decembrim pārskata gadā.

Vienlaikus inspekcijas institūcijai jāpārbauda pieraksti saistībā ar pārtraukumiem iekārtas darbībā vai siltumapgādē, visa informācija par saražoto siltumenerģiju tās primārās fiksēšanas vietā ir izmantojama komersanta sastādītā stacijas gada pārskatā sniegto datu pareizības novērtēšanai.

B. Izlietotā kurināmā mērīšana un uzskaitē

Inspekcijas institūcija pārbauda stacijā izmantotā kurināmā uzskaites datus. Ja iekārtā izmanto dabas gāzi, pārbauda dabas gāzes skaitītāju izvietojumu, to verifikācijas statusu, nolaižumu un mērījumu veikšanas kārtību, pierakstu uzturēšanu, dokumentus par dabas gāzes izlietojuma pārbaudi no piegādātāja puses. Datu salīdzinājumam inspekcijas institūcija var izmantot kurināmā piegādātāja izstādītos rēķinus.

Ja iekārtā kā kurināmo izmanto biomasu, koksnī vai degvielu, inspekcijas institūcijai ir jāizvērtē datu apkopošanas kārtība saistībā ar katra konkrētā kurināmā iepirkšanas un izlietojuma uzskaiti, kā arī, ar kurināmā atlikumu (atskaites gada 31. decembrī) noteikšanu. Ja datu pareizības apliecināšanai tas nepieciešams, inspekcijas institūcija izvērtē kurināmā testēšanas rezultātu datus, kurināmā iepirkumus apliecinājošus dokumentus, kurināmā atlikumu uzmērījumu rezultātus.

C. Saražotās siltumenerģijas uzskaitē.

Inspekcijas institūcija iepazīstas ar siltumpārvades shēmu, saražotā un nodotā siltumenerģijas uzskaites un dokumentēšanas kārtību un aprēķiniem. Inspekcijas institūcija pārbauda datus par siltumenerģijas lietderīgu izmantošanu, ieskaitot datus, kas apliecina siltumenerģijas pārdošanu siltumapgādes operatoriem, citiem komersantiem un/vai izlietošanu paša uzņēmuma vajadzībām. Datu pareizības pārbaudei, inspekcijas institūcija pārbauda rēķinu sagatavošanas un izrakstīšanas kārtību un salīdzina rēķinos un pārskatā norādīto informāciju par siltumenerģijas pārdošanas cenām, lietotājiem pārdotās lietderīgās siltumenerģijas apjomiem.

D. Dati par kurināmo un tā siltumspēju.

Inspekcijas institūcija pārbauda MK noteikumu Nr.221 5. pielikumā (gada pārskats) 2., 6. un 11. punktā norādītos datus par zemākās siltumspējas koeficientu pielietojumu, kā arī gada pārskata 3., 7. un 12. punktā norādīto datu un aprēķinu pareizību.

E. Siltumenerģijas lietderīgas izmantošanas pārbaude

Inspekcijas institūcija pārbauda saražotās siltumenerģijas lietderīgu izmantošanu, siltumenerģijas fizisku realizāciju/izmantošanu:

1. Ja saražotā siltumenerģija nodota siltumapgādes operatoram.

Inspekcijas institūcija pārbauda saražotās siltumenerģijas un siltumapgādes operatoram nodotās siltumenerģijas apjomus, kā arī siltumenerģijas pārvades shēmu.

2. Ja saražoto siltumenerģiju pārdod kādam citam komersantam, tā komersanta vajadzībām.

Inspekcijas institūcija pārbauda saražotās siltumenerģijas un citam komersantam pārdotās siltumenerģijas apjomus, kā arī siltumenerģijas pārvades shēmu.

3. Ja saražotā siltumenerģija tiek izlietota paša uzņēmuma vajadzībām.

Inspekcijas institūcija pārbauda saražotās siltumenerģijas izlietošanu, proti, ja daļa saražotās siltumenerģijas tiek izlietota uzņēmuma, kas siltumenerģiju saražojis, ietvaros.

Tiesiskais regulējums

1. MK noteikumu Nr.221 2., 3., 4., 5., 6., 7., 9., 15., 26.², 29., 42. punkts.

2. MK noteikumu Nr.262 60.punkts, 2. pielikums, 5. pielikums. Pirms inspekcijas veikšanas inspicēšanas institūcijas vēršas Ekonomikas ministrijā, lai inspekcijas veikšanai saņemtu informāciju par attiecināmajiem pārbaudes kritērijiem konkrētajam inspicējamajam komersantam (Ekonomikas ministrija izsniedz inspekcijas institūcijai informāciju, lai veiktu kvalitātes vērtēšanas kritēriju pārbaudi, kurus komersants ir uzrādījis, pretendējot tiesību iegūšanai pārdot stacijās saražoto elektroenerģiju obligātā iepirkuma ietvaros vai tiesību iegūšanai saņemt garantēto maksu).

2.2.1. Izejvielas

Inspekcijas institūcija pārbauda:

A. Ka stacijas iekārtās enerģijas ražošanai tiek izmantota iesniegumā par tiesību iegūšanu pārdot saražoto elektroenerģiju obligātā iepirkuma ietvaros vai tiesību saņemt garantēto maksu par uzstādīto elektrisko jaudu un gada pārskatā norādītā izejviela.

Tiesiskais regulējums

1. MK noteikumu Nr.221 3. un 5. pielikums;

2. MK noteikumu Nr.262 2. un 9. pielikums.

B. Ka stacijā saražotais enerģijas (siltumenerģijas un elektroenerģijas) daudzums ir atbilstošs stacijā izmantotās izejvielas apjomam (ņemot vērā arī izejvielas siltumietilpības rādītājus, lietderības koeficientu (dabiskos un tehnoloģiskos zudumus), saražotās elektroenerģijas un siltumenerģijas attiecību (koģenerācijas iekārtām).

Veicot aprēķinus, inspektors/i var pielietot dažādas metodes (piemēram, apgrieztās bilances metode). Inspekcijas institūcija pārbaudes datus, t.sk.,

izejvielas siltumietilpības rādītāju atbilstību tās piegādes/iepirkuma līgumā (piegādes aktā) noteiktajam, aprēķinus, saglabā inspekcijas institūcijā attiecīgā klienta inspekcijas lietās, inspekcijas institūcija ir atbildīga par savu slēdzienu pamatotību un tai ir jābūt spējīgai pamatot savu slēdzienu.

Tiesiskais regulējums

1. MK noteikumu Nr.221 3. un 5. pielikums;
2. MK noteikumu Nr.262 2. un 9. pielikums.

2.3. Prasības stacijas dokumentu (t.sk grāmatvedības) inspekcijai

2.3.1. Izskatāmie dokumenti

Inspekcijas institūcijām jāizskata vismaz šāda dokumentācija:

- A. Līgumu par siltumenerģijas pārdošanu esamība.
- B. Apliecinājumu par verificētu siltumenerģijas skaitītāju izmantošanu un uzskaites dokumentu (*piem. rēķins, u.c.*) izrakstīšanu atbilstoši šādu skaitītāju rādījumiem.
- C. Apliecinājumu par maksājumu saņemšanu atbilstoši izrakstītiem uzskaites dokumentiem (*piem. rēķins, u.c.*).
- D. Grāmatvedības reģistrus par izejvielu krājumu apriti, ieņēmumu- izdevumu reģistrus, saimniecisko darījumu par izlietoto vai pārdoto siltumenerģiju pamatojuma dokumentus, tai skaitā komersantu savstarpējos salīdzināšanas aktus.
- E. Līguma par koģenerācijas darbībai nepieciešamo kurināmo izejvielu (*piem. biomasu, u.c.*) piegādi esamība.
- F. Uzskaites dokumentu (*piem. rēķins, pavadzīme, pieņemšanas-nodošanas akts, u.c.*) par izejvielu (*piem. biomasu, u.c.*) piegādi esamība, ja izejviela tiek iegādāta nevis iegūta no komersanta īpašuma izmantošanas.
- G. Apliecinājumu par maksājumu veikšanu atbilstoši uzskaites dokumentiem (*piem. rēķins, u.c.*) par piegādāto kurināmās izejvielas apjomu, ja izejviela tiek iegādāta nevis iegūta no komersanta īpašuma izmantošanas..

Tiesiskais regulējums

1. MK noteikumu Nr.221 3. un 5. pielikums;
2. MK noteikumu Nr.262 2. un 9. pielikums;
3. Likums „Par grāmatvedību”.

2.3.2. Aprēķinu veikšana

Pēc dokumentu atbilstības pārbaudes inspekcijas institūcija novērtē vai komersanta veiktie maksājumi/saņemtie finanšu līdzekļi sedz siltumenerģijas mainīgās izmaksas.

Piemēram: Tiek pārbaudīta saražotās siltumenerģijas pārdošanas cenas uz vienu vienību (LVL/MWh) atbilstība zemāk minētajiem siltumenerģijas pārdošanas cenu aprēķināšanas principiem.

Saskaņā ar Enerģētikas likuma 49. panta pirmo daļu viena siltumenerģijas apgādes sistēmas operatora licences darbības zonā var darboties vairāki siltumenerģijas ražotāji, un šiem ražotājiem ir tiesības piedāvāt sistēmas operatoram iepirkt to saražoto siltumenerģiju par vienošanās cenu.

Pie siltumenerģijas pārdošanas cenas aprēķināšanas, jāņem vērā MK noteikumos Nr.221 iekļautās prasības, proti:

- ja siltumapgādes sistēmas operatora licences zonā ir tikai viens siltumenerģijas ražotājs, siltumenerģijas pārdošanas cenu ir noteikusi vai apstiprinājusi Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija;
- ja siltumapgādes sistēmas operatora licences zonā ir vairāk nekā viens siltumenerģijas ražotājs, siltumenerģijas pārdošanas cena nav zemāka par kurināmā izmaksām siltumenerģijas vienas vienības saražošanai katlumājā, ja izmanto to pašu kurināmā veidu, ko koģenerācijas iekārtā, un katlumājas neto lietderības koeficients nav mazāks par 92%, izmantojot gāzi vai šķidro kurināmo, un nav mazāks par 80%, izmantojot cieto kurināmo.

Ja komersants, kura stacijā tiek saražota siltumenerģija, vienlaikus nodarbojas arī ar citu saimniecisko darbību veikšanu, ieteicams siltumenerģijas ražošanas uzskaiti nodalīt no pārējās komersanta saimnieciskās darbības.

Tiesiskais regulējums

MK noteikumi Nr.221; MK noteikumi Nr.262; Enerģētikas likums

2.4. Inspekciju periodiskums

Stacijas inspekcija tiek veikta 1 (vienu reizi) kalendārā gada ietvaros, kur inspicēšanas institūcija sniedz objektīvu apliecinājumu, ka visu iepriekšējo kalendāro gadu, par kuru iesniegts gada pārskats, stacijā saražotā siltumenerģija ir izmantota lietderīgi un atbilstoši gada pārskatā norādītajam pārdotās siltumenerģijas apjomam.

Inspekcijas institūcija uzsāk datu pārbaudi pēc gada pārskata saņemšanas no komersanta un noslēdz datu pārbaudi ne vēlāk kā līdz nākamajā gada (pēc atskaitīšanās gada) 1. martam.

Praktiski inspekcija var tikt veikta laika posmā no 1. janvāra līdz 1. martam, lai veiktu inspekciju par komersanta sagatavotajā gada pārskatā norādīto informāciju par iepriekšējo kalendāro gadu, lai varētu apliecināt komersantu gada pārskatos sniegtos datus par pārdoto lietderīgo vai efektīvi izmantoto siltumenerģiju.

3. Inspekcijas atskaite

Inspektors stacijas inspicēšanas rezultātā sagatavo atskaiti par inspicēšanas procesu, iekļaujot informāciju par Vadlīniju 2.2. un 2.3. apakšpunktā uzskaitīto prasību izpildījumu/dokumentu atbilstību inspicējamā stacijā. Inspicēšanas rezultāta atskaitē tiek detalizēti uzskaitīta informācija par katras Vadlīniju 2.2. un 2.3. apakšpunktā norādītās prasības izpildi, kā arī tiek pievienoti dokumenti, kas apliecina prasību ievērošanu inspicējamā stacijā.

Lēmumu par gada pārskata datu pareizību pieņem stacijas pārbaudi veikušais inspektors, bet apstiprina akreditētās inspekcijas institūcijas atbildīgā persona.

Lai izvairītos no neprecīzas gada pārskata pārbaudes rezultātā apstiprinājuma interpretācijas, inspektors savu lēmumu par gada pārskata datu pareizību izsaka sekojoši:

„Inspekcijas institūcija „Nosaukums” apliecina, ka Komersanta „Nosaukums” 20xx. gada pārskatā iekļautie (norādītie) dati par kurināmā (dabas gāzes, šķeldas, xxx) izlietojumu, saražoto un pārdoto lietderīgo vai efektīvi izlietoto siltumenerģiju ir korekti un nav pamatojuma to apšaubīšanai. Pārskats ir sagatavots atbilstoši (pilns

Ministru kabineta noteikumu nosaukums (attiecīgi MK noteikumi Nr.221 vai MK noteikumi Nr.262 saskaņā ar kuru pamata veikta stacijas inspekcija).

Pārējās prasības inspekcijas atskaites noformējuma saturam tiek noteiktas atbilstoši standartam LVS EN ISO/IEC 17020:2012 „Atbilstības novērtēšana. Prasības dažāda veida institūcijām, kas veic inspekciju”.